

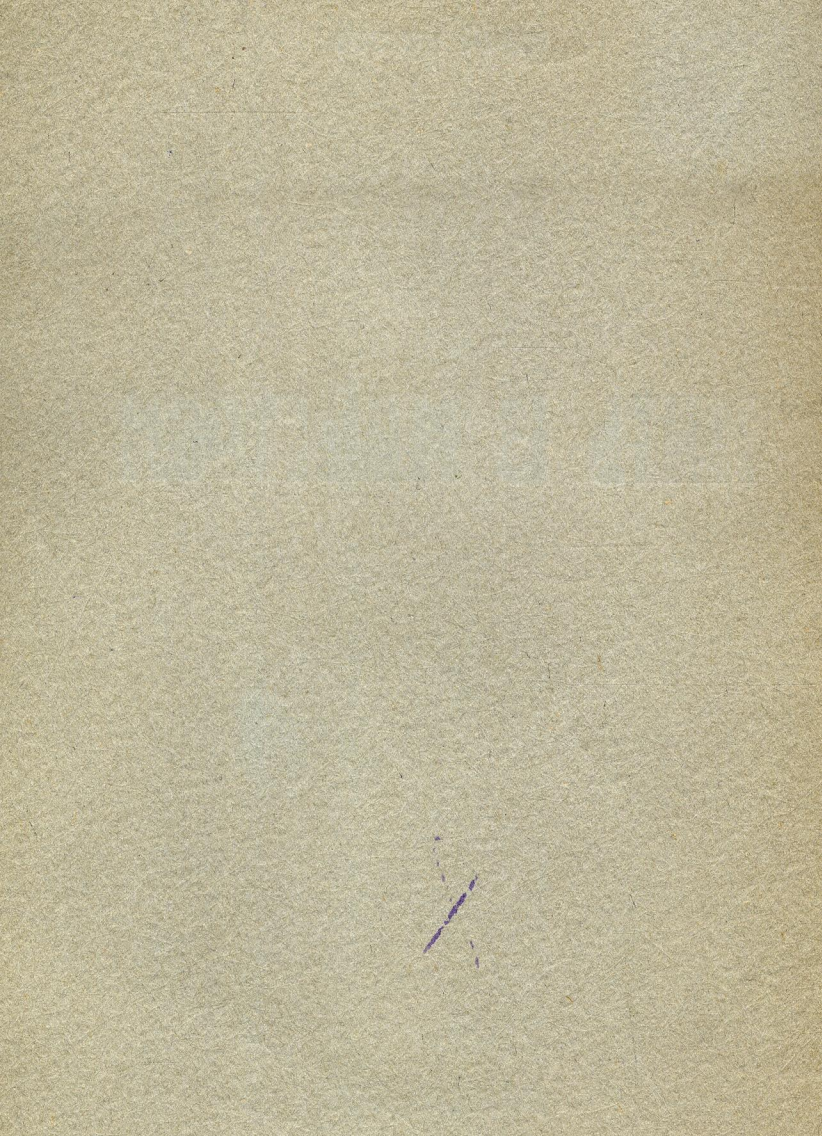
4440

4440

ЮРІЙ КОСАЧ

МИТЬ ІЗ МАЙСТРОМ

ПАРИЖ 1936

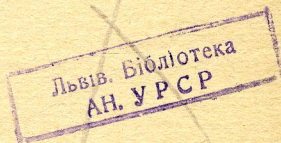


ЮРІЙ КОСАЧ

34430
Юрій Косач
1/х 37 Париж

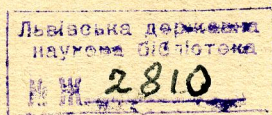
4440
(134)
МИТЬ ІЗ МАЙСТРОМ

~~84375~~



ПАРИЖ 1936

WS(2-yu)5-644



Знак в-ва роботи Святослава Гординського

ДРУЖИНІ

НА ЛЕЗІ КИНЖАЛУ

На лезі твердому кинжалу різбив би я битви
кастильських важких лицарів і тосканської злої піхоти
і лица знівечені в шалі рівнав би рильцем я забитих
в горду лагідність і спокій ясний, безтурботний.

Кому ж по смерті пошкодить божественна ніжність?
воїну — бути міцним за життя і ненависть у серці леліять;
миж-незрівняні мистці, хоч по смерті страшній і драпіжній
тиху злагоду і усміх погожий волієм.

Любимо запал битевний і творчости грози чудесні,
йдемо веселі вмирати і там, на долинах кривавих,
тій лиш коханці дамо свою руку міцну й необлесну,
тій, що відкриє нам брами у край нестерельної слави.

Хвилями ж бийтесь поліття у грані закутої Лети,
воїне, знай, що коротка жага є нестримного віку —
тиж пам'ятай і назавжди збагни, неспокійний поете
радість життя неземного дивну і велику.

**
*

В тюрмі, де важко впав похмурий день,
де б'ються птахами думки у ґрати,
я покохав погожість грецьких строф,
я покохав Анакреонта амфібрахи.

Тепер мені любіші брязку сталі
гомерових гекзаметрів, що як мечі
в струнких цезурах схрещуються дзвін-

ко —

Ітаки сонце золоте, сопілка з очерету
Пана

і диска мет за далечінь мети.

ДЖІОКОНДА

Янголом недобрим, чорним, строгим,
вергненим за кару в тьму безодень,
спрагою томлена мстити Богу,
ті прийшла на землю, Джіокондо.

О, пізнаю ув грішних очах-свічадах
таємничість ворохобні злої,
знов чаклуєш небо те принадне
млою мрій химерних, непокоєм.

І юнацька чистість, мужність спіла
захмеліє тілом впившись ситим;
то вино густе й тяжке згоріло
у раменах стиглих і налитих.

Надиш, зводиш — божеська, почварна,
сієш зло що віями таїться
хтож гадатиме, терпітиме надармо
ласки повна ти, чи любашна бісиця?

Тільки він дерзав, таємні ті терези
важив доброго і злого не надармо —
і найшов кінець туги тверезо
в грі пропорцій, мудрий Ліонардо.

О якаж страшна й солодка людська
мріє!

по змиїних флорентійських взгірях
шлях до тебе, тайно, я лелію
молюся тобі, прощаю й вірю.

Бо не нам, не нам права рушійні
роду людського осяяти вогнисто
відійди, лукава, зла повіє,
Монно Лізо — мати тиха й чиста.

СПОКУСА

Відкрились келихами квітів вікна,
там таїнство сатанських чорних мес
вершиться
і прірвою тьмяною враз розквітне
та ніч душна — цілунок чарівниці.

**З жагою чару опівночі цупко стиснуть
гядючі пальці злих, грішних коханок
і блиснуть зуби — зорі і умить захлисне
розпусний усміх душу чорну й п'яну.**

Поплили б ми по тому морі сяйним чов-
ном,
на пишних ложах стелених брокатами
на кермі,
у даль червону, в даль вогнями повну
поплив би цей розпусний човен-терем.

Та я немов святий Ієронім свої віниці
потупивши пройду. І в келії потахнуть
мислі грішні
і згуснуть кармазини уст недоброї чор-
тиці
кривавим каменем в моїй молитві —
вірші.

МАНДРОВАНІЙ ЛИЦАР

Чи в Чорному Лісі луну потолочить коня переважним копитом,
чи може в шкварному Таренті той щит некрихкий заіскриться,
Ніхто не вгадає і знати не буде ніколи ніхто,
в які ще країни суворі подається мандрований лицар.

А може він скине шолом і бліді ті чотки на мечі
з шиголлів пальмових спробує на мить пересунуть,
при чарі старого бургунда, в громаді спорзнавих черців
у вірші згадає палку наче химородь юність?

ДО МАТЕРІ

І вироста над тінями рудер тих,
(молільниць що юрбою поставали)
вежа абатства Сен Жермен де Пре,
свіча неопалима кари й хвали.

За хмарами, що йдуть — сузіррів грона,
холодні дивляться зіниці з божих вікон
і як колись товариші Війона
скрадаються поети і шуліки.

У закапелку десь, у чорнім приворотті
я вмуру колись, заграє місяць в сталі
і хтось у материній скрині, потім,
найде химерні вірші, ті невдалі.

Мене, убога мати, спомяни
у час важкий, між червою людською,
я Бога славив гартom дня трудним,
не сном солодким і не мрій спокоєм.

ДО ХИМОРОДІ НА НОТР ДАМ

З височіні регочеться єхида,
кістяста химородь, сестра почварна ночі,
гляди́ть на місто — вічного сновиду,
що прірвою бездонною клекоче.

Пантруйте, мудрі біси, цих каменів —
закули в твердь вони бунтарські мислі й чини —
пестіть крилом кажанячим ту темінь,
поетів любку, вірну і причинну.

І хоч грішні, огидні і мерзенні,
прокляте діло творите у хмарах —
мандрівцю будьте друзями й натхненням,
як в давній час були ви Гренгуару.

Метелику широких авеню,
бульварів, що так важко дишуть під ножем вогнів,
заулків нетле таємнича — чорна так як смерть,
кому розгадувать тебе, коли в вині
твое обличчя тане наче камінь в морі?
зелений камінь.

Прийдеш і не вернешся вже як хвиля,
чаймою втомленою шкуни згинеш у юрбі
і тільки примхою зітлієш в цім зшитку
у вірш замінишся як в винне гроно — Стафілея.

НА ПОДВІРІ СОРБОНИ

І під склепінням мудрої Сорбони
— пройде дівича, чиста юність,
світанкам усміхнувшись синім
ясному небу, добрим голубам,

відклониться непевна і тремка
мені й приятелю мійому — тіні.

Утомлені спинімося на мить.
Горить праліта південь.

А ми у холодку розгорнемо Ронсара
і поки стахне день незвичкий брану в мурах
як у фортеці темній княжий вязень,
у джерелі криштальному тих віршів
в їх шепоті холодному, як зустріч лез,
укоїмо буремні чола.

На башті кардинала бе за південь,
Париж віків зітхнув гарячо й тьмяно.

А. К-ві.

Не думай, що на завжди, друже добрий,
я шпаду відложив дзвінку. Прийде пора
і блисне знов вона, як гасло ворохошень
і темінь ранку буде роздирать.

І знов сичатиме вона змійним вістрям,
жеврїтиме як лютий усміх мсти
і протинатиме нещадна, певна й чиста
гугнявим телепням пельки і животи.

А то скоріш — засурмить ріг веселий
на раті вдалії, на герці і на бій
і стяги гордії впадуть крильми на зелень
і рушить батько мій і старший брат міц-
ний,

піду і я щоб там у полі вмерти
у рань ніжну немов сурем привіт,
цілунок тьмяний взяти панни Смерти
з пірцем стріли у грудях захрипїть.

(Бо знаю — вже давно росте хлопя те
мій арбалетник чесний і меткий
тугу тятиву знатиме напяти
бадьорим рухом певної руки...)

Та нині свято. Час прийшов спочити
по пробах шпад, по гутірках рапір —
годиться з друзьями провести нині мить
ту

і з ними слухати розмови тихих зір.

Втомився я. І хоч непевна північ.
хоч чати скрізь, і заграви і згар —
в таверні цій, поетів цеху збірні,
налий, мій Сирине, вина до срібних чар.

НАД СЕНОЮ

Бунтувалась як завжди мутна, неспокійна ріка
у кормизі важкій берегів, у холодному брані граніту.

Час спинився. В снігах, в заверюхах заляк.

Чорну кирею зривав із рамен йому вітер.

І до ката була отта ніч чужини й самоти,
а натхнення гірке і терпке наче усміх зрадливий, змिया.

Чув я, чув крізь осінньої мряку сльоти
ті уста шепотіли

... Литво, отчизно моя...

Недаремно під небом чужим і блідим камянів,
там десь рокоти бубнів, кибітки і брязкіт кайданів
і на вежі багнетів в офірі серця вогнянні
настромляють у дикому чвалі коня Кордіяни.

Хай терплять, коли вірять в спасенну оману офір,
це для них молодих — у запалі народжена ода,
та на шиї царів не вони приготують топір,
а крижаність гадючих похмурих зіниць Валленрода.

ЛИСТ ІЗ КОЛОНІ

Миколі Д-ву.

І береться звідкись неспокій
весняній воді неозорій —
люди стрункі й сіроокі
живуть десь далеко за морем.

Пише мій дядько з Манджурії:
— приїзжай, поки я не зібрався,
бо рушниця на тигровій шкурі
хоче бити хунхуза і барса.

Покидай своє місто сіре,
ворогів і непевних друзів —
тут поладяться люди і звірі
на лісній, прикордонній смузі.

Тут і небо у нас слухняне,
журавлі свої крила правлять
і стоїть, щоб іти в океани
за сріблястою рибою травлер.

Тут так любо узліссям синім
становити уперве право
і палити на свіжій соснині
тризубами тавро держави.

Поспішай, бо пора вже на лети,
все хвилюються води не мовкнуть,
все чекають, щоб пера поети
на цільні замінили вінтовки...

ЛЕТУН

Сьогодні льотний день. І шир небес
рахманна
і глиб блакиті — тиха мова дів,
у день такий Ікар поет останній
од крику лебедів знечевя затремтів.

Та мрія скована уже в крицевість ліній,
розміряна у рівний вимах крил:

ось прозолоть — по ясній плоскорівні
іде лётун, ангар небес відкрив,
засурмив бог новий і юний сталекриллям
у далі ріг, скорив машини лють
і усміх радісний здобувця посріблilі
мечі пропеллера на далі тал проллють.

Людино мудра, в льотний день безхмар-
ний

лячна покладена на шуми рік, царин
твоїми крилами велика тiнь почварна
грізна як мрія заміненна в чин.

АРМОРИК

Такі Арморіка погідні узбережжя,
кельтійських баб камяних сонний спо-
кій —
невжеж навіки серце замережать
мені ті скелі синьої затоки?

Зоставсяб я назавжди із цим людом,
ловив би перли в глибах і рибалив,
я знав би всі його утіхи й труди,
я знав би всі безодні і причали.

Так щож, чи не віддять за цю похму-
рість неба,
що до морів припало втомлено й на-
вісно,
той вітер дикий над химерним степом
і пісню вершників знад плавнів Гіпанісу?

НА ВЗГІРЯХ ПЛОЕРМЕЛЮ

Вночі шалаві бурі грають з того боку,
трудні — сріблені ті причали Морбіяну
колиб узріть зорю, що так високо
над рідним затишком, ішовши океаном!

Уста — на пінній хвилі сталь німовна!
Уста — вітри з над саг приморя гострі!
Молитву тиху з матіррю відмовмо
за морців путь, упевнену і просту.

ЗАБУТИЙ ПОРТ

Королівські стяги не лопочуть на вольному вітрі,
позіхають бійниці пусті, обсіпається камінь фортів
та хотілиб, та прагнулиб досі ті води широкі корити
ржаві пельки гармат, умліваючи в сонці твердім.

Десь там квіти співали і птахи цвіли краснопері,
на піратських корветах габою вбирали різьбленні борти
і чекали дівчата зальотні як сядуть в портовій таверні
ті непрохані гості, веселі й багаті чорти.

Але ні, не прийдуть. І зітхає чеканням утомлена пристань,
умирають вогні прибережних шаланд на зеленій воді
і банує за співом здобувців, за сміхом розбійників місто,
серед ночі тремке й полохливе, сповнене жаги як тоді.

О коханко морів, неоглядних просторів княгине,
мрій, Одесо, про юність, що знову прийде у боях хуртовин
несмертельна бо слава як юність до тебе прилине
із вітрилом барвистим венецьких швидких бригантин.

У КОРСАРСЬКІЙ ГОСПОДІ

Стільки літ ми ждали того свята:
в старовинній пристані Орею
я зустрів товариша-пірата
вішаного тричі вже на реї.

Де, мій брате, так барився довго,
на якому отаманив брігу?
Чи блукав ти морем жемчужовим,
Чи кладовищем затоки Віго?

За тьмяні шляхи пінної хвилі,
за відточений як шабля обрій,
за дівчата смаглі із Антилів
пемо вина ми столітні, добрі.

І розложимо ті давні карти,
що Величності фрегатам служать
і той острів із чудесним скарбом
кортиком покажеш мені, друже.

БРАНКА У БЛЕН

У старезній господі, в Вандеї, у Блен
мужва при столі, стікає тук з барана
і довгі як вічність хвилини нам

і в ту ніч прийшов Лярошжаклен.

Його очі — випал.

— Скільки вас на нечестивих?

— Мало. І ржаві мушкети. Лишень по-
глянь.

Але ми — гасло мстиве.

З нами Бог і син короля.

Три по три. — крик за вікном — сичі.

Я з ослону зірвався і всі на кличі;
(то було в господі старій, у Блен)
Ми йдемо з тобою у дощ і у тьму!
ми йдемо усі — як один муж —
ми йдемо з тобою,

Лярошжаклен!

І ночі тієї зо стягом лілейним,
рушили села в ліси і поля,
то була бранка у Блен, у Вандеї,
то була бранка слуг короля.

✓ ОЛЕГІВ ЛЕГІОН

Птахи з Ширвану летіли великі й крикливі,
несли у клювах криваві й смердючі шкамаття
і до ржавих пісків припадали їх тіні стокрилі,
затемнюючи сонце — тривожне мандрівців багаття.

Деж солодкі потоки, Арану завітчаний килим,
де садів Самандару левади холодні й пахучі?..
гомонів легіон, а наїзників Зихії стріли
ізза скель і знад круч чатували сичанням гадючим.

Легіон умирав. Ні води, ні доріг, ні підмоги
згасли лиця, спалились на мідь і похмуро дружинник
на плече побратима чоло похиявав од знемоги
і в провалля кидались бійці ошалілі, причинні.

Трави недобрі ранили нагого Дуліба,
Ольбієць кінний захрипав і маячив, злословив
Бористену їм берег яснів, де кидалася риба
і шумів очерет і грала з ним хвиля шовковим.

А як ніч кажаном прилітала на взгіря змертвілі
пили холод грудьми, як цыкуту спивали шалені
ту росу, що зловіще на кільцях бодячча срібліла
і за пагорбом вили, до табору бігли гієни.

Тільки він — яснокучерий ярл у шатрі поруділім,
зжертий вихром чекав, коли небо зелене розквітне
і проклонів не чув і не бачив тих уст, що білили
володар Нар Азону кривавий — Олег непохитний.

Через дране шатро він глядів у пустелю і темінь
сяли зорі — міста золоті за пагіллям узліссів пальмових,
де дорожше за тисячі сконів і смертей нікчемних
тіло царівни Джіляну було, наче льотос ніжне і снігове.

СМЕРТЬ ПІД ЕЛИЦЕ

Міцний був той удар. Стрільці Пентікапеї
лягли мов гай сторощений у чорній бурі
і багром смерку знялися скривавлені киреї
кінноти цісаря в синявих вихрах куряв.

На щит юнак упав, зеленоокий велит
і звірем заходу ричала рана в грудях,
сирійських коней копито важке й дебеле
зламала мідь, що спалахнула рудо.

І в смерти мить страшну, що пив її жадібно
царівни скитської й купця з Ефесу правнук
любок імен не шепотів, не звав жалібниць
щоб плач стелили в далеч тихотраву.

А око ширячи не згасле ще, прозоре,
хотів узріти у рожевій млі битевній —
кінноти відступ, слави блиск праворуч,
де йшли із відсіччю лучане — льви князеві.

СВЯТИЙ АРМЕЛЬ ЖОСЛЕНСЬКОГО ЗАМКУ

Святий Армелі, мов корабель понурий
пливе в гріха й терпіння чорний нів
ростуть, ростуть знаками кари мури
і вікна пють гірчаний неба гнів.

Розпусному сеньору нагадає ніч та,
що час кінчити в замку цей бенкет,
що вранці стане він із Паном віч на віч там
і змінить гордість в каяття гірке.

І буде тлінь по нім, його коханок тіло
черва точитиме лахміттями парчі
і чорні ватрани, де буйволів вертіли
згасять вітри з над моря ідучи...

Потакне все — журба і гнів і радість,
літа лицарські і любашні проминуть,
а лиш Армелі — твердиня горда правди
повік незрушено струнчить отут.

АТИЛЛЯ Й ІЛЬДІКО

Сафірні води Райну перші вперті стежі
розтяли з розгону і завагались, стали —
там круки й кречети ширяли над без-
межжям,
на даллю Галлії, що голубіла талом.

І змовкли шатра, ржучи гризлись коні
кіннотчики кошлаті, голі й мідні
тривожно зорили за льотом гайвороння
і стихли піші, квади і гепіди.

Здрігнувся вождь і враз по миті довгій
у безвість завернув би вбогі, дикі орди
і там чабан, на шовку тирс степових
ховстав кобили б, тихий і негордий.

Та мить пройшла і гнівно цар Атилля,
Господень бич, смагнув загони риком
і рушили, хрусталь тих вод змутили
ординці-вершники в мовчазнім, хмурім
шику.

Бо в Ільдико очах, наїзників цариці
значева взрів суворий, дикий воїн
побіди блиск на братніх, жовтих лицах
і розпач ворога, що утікав юрбою.

КОРОЛЬ ДАКІЇ

Бастарни плохі, злі й сумні язиги
тут збились купою — отара невільнича.
і лица консулів були — байдужа крига
коли минали їх і погляди ящірчі.

Твердий вояк їм кинув мясо падло
і жерлись пси на втіху горожанам,
канчук їх розігнав — непевне дике ста-
до,
на день позавтрашній щадив їх плечі в
ранах.

Королю Дакії, мій пращуре драпіжний!
ти був між ними, йшов у вовчій шкурі,
під слави лук повів тебе грабіжник,
залізом скутого, під списками центурій.

І йшов з тобою кінь, слуга й дружина,
ті всі покорені в тяжкій останній битві
і бачив ти праворуч свого сина.
і очі взрів його, ненавистю налиті.

Там кам'янів кривавий імператор,
там Рим ричав. А ти збагнув у брані
що більшим всеж понад жагу відплати
є спокій мудрости, як мрамор бездоган-
ний.

ЗАСПІВ

Спокій дай, Пане, душі ворохобній моїй
в бунті жила за життя, у гріху, в таємниці
дай хоч в Твоїм королівстві спочинок невякучій їй,
дай їй спочинок одвічний в небесній світлиці.

Пане, я стану в непевний шерех на страшному Суді
поруч мене — корсарі і бандити шорсткі та жорстокі,
кожен тремтітиме з нас у сорочці сіравій, твердій
кожен сахнеться од саява упевнених кроків.

Ті праворуч постають, що не знали ніколи про гріх,
чисті їх лица і ясні їх праведні зори,
шати на їхніх раменах білітимуть світлі як сніг
вії ховатимуть радість і спокій покори.

Пане суворий, Ти знаєш — було їх рахманне життя,
нашеж недобре — бунтарське як злива, як буря,
та серце горіло у нас мов битевний, розмаянний стяг,
буйно душа нам ярилась грішна і понура.

О блеску очей вугляних, що снагою Ти їх запалив,
вже споконвік не вгасив би, Одвічний і Правий:
то Твої діти — міцні і одважні були
ті, що стоялиб останні при Тобі, Ласкавий.

Пане, за світлими душами брами високі замкни,
хай буде воля Твоя, справедлива і владна
Твого прощення і Твого наказу чекатимем ми —
душі відточені, душі — розіскрені шпади.

RECONQUISTA

Войовники, беріть міста зрадливі,
топчіте золото, що кинуть вам під ноги,
міщане тучні, жони їх лестиві
нехай цілують вам ясні остроги.

Не знатиме крамар і раб лукавий,
чим кров купити, вашу кров кошовну —
його нікчемного засліпить сонце слави
те горде сонце слави відвойовань.

О расо цісарів, о расо нездолана,
як рокіт сурм звияжних після бою,
як спів мечів на межах океану
дзвінка є кров твоя, тяжка, кармазинова.

О льви Кастилії, о льви конкістадорів,
ричіте знов, дишіть на стягах жаром —
ідуть войовники — сини Кампеадора
крізь хмурі брами фортів Альказару.

СВЯЩЕННА ВІЙНА

о. О. К-му.

При бедрі з мечем, прелате гострозорий,
з під сутанни брязкоти твоїх ніжних
острог —

піснею мені — ішовши на дозори,
нетерпляче піснею, той мужній, гострий
крок.

Чиж не яси славам — гра бунтарських
вістрів?

Чиж не молитвами — шепіт цих стягів?
і пісні — мов чотки — пристрасно і
чисто

обертаєм мовчки в цей натхненний гнів.

О Свята Маріє, правдо ціломудра,
славою і мстою стань при цих полках
квіти у подолі, квіти в дула — чудо,
мають квіти чуда, рясно на штиках.

О Свята Маріє, впали на коліна,
лави в пил походів, їх у крові вид —
чорна кров на латах, не своя змиїна
йти гнівним по кару, їм благослови.

Молилось — у праві, люті руки міці,
молилось, — нещадну душу нам на
герць,

ті крихкі колись — не вибрані ті діти,
знов тверді тепер, твердіші понад
смерть.

Підбій — є то мужність; та війна свя-
щенна

чорнокрильям згарі, криком позад нас
з нами Бог підбою і у тьмі оден нам
і єдиний наш, цей неповторний час.

ПРИ ДОМОВИНІ ФИЛИПА З МОНТОБАНУ

Руко єпископа, застигла в саркофазі,
під зітхом чорних, мармурових квітів,
немало уст тягом грізних століттів
палило холод твій у чуда ясній спразі.

Благословиш землі отсій, її одвазі,
баронам і селянам. Огневіти
дано правиці тій порою лихоліттів,
невгненно крицею для клятви і наказів.

Тепер у церковці сільській мовчазно
правиця мужня і ніжна, тяжка і владна,
тліє
та в час, коли на вежах вдарять сполох

і нечестивим кари плід доспіє —
рука єпископа як божий меч, нещадно,
здійметься там, де нині твань і порох.

БУНТАРСЬКИЙ ГЕНТ

У загравах бунтарський Гент —
на мурах мозок, кров на лицях,
рапіри дзявкають, там постріли зза рогу
там дзвони бють на сполох, на тривогу
ляклива мідь — твердіша сміла криця,
життя нічим за волі любий мент.

**О, радосте повстаннів як вогонь,
о клекоте тих серць ненавистю скипілих,
ми молимося вам — в гучне криваве
 свято**

пінистий келих вин із помстою ізнято
і миттю щастя нам хвилина озвірілих
і усміхом блакиті лютий скон.

Ревіте площі, славте гострий ніж,
заулки корчтеся натовпу п'яним шалом
у місті відпуст пристрастям і спрагам,
затаєним у грудях літ захриплим змагом,
сьогодня кров чинитьбу править стала,
сьогодня кров ріша, кому зітхнуть віль-
ніш.

**
*

Ніч нараз вогнями окрилиться
і прийде важким нерівним кроком
гевал в синьому, лобатий хам-кертця
із очима в черепі глибоко.

Буде віддих частий і сердитий,
площами клятьба і зойки кволих,
бризне кров на мури і на квіти,
бризне хамові на те уперте чоло.

Та лиш черепа прикладами сторощать,
хтось лагідний, тихий ранню стане —
і впадуть в кривавий порошок площі
ті хами лобами перед Паном.

СЛОВО ДО ПРОСТОЇ ЛЮДИНИ

Я приходжу в темну цю таверну,
бичі шелепи брязчать тут міддю міці
і сидять тут друзі простолиці,
ждуть мене, вітають брата черні.

Широко відкриті їхні очі —
ясні очі простої людини,
правди прагнуть в сірі ці години,
правду знати з них тут кожен хоче.

І кажу їм не в останнє: добрі діти,
гордість — правда нам у час дивний
 тривоги;
гордість — гасло нам, ішовши у дороги;
тільки гордості у Бога ви просіте.

IMPRIMERIE CROZATIER
3, IMPASSE CROZATIER





(65к)
93
(1986)

2810

4440

711730

ЮРІЙ КОСАЧ

РА



МИТЬ ІЗ МАЙСТРОМ

ПАРИЖ 1936